Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
HENRIKA SAUGMANDSGAARDA ØEA
od 17. prosinca 2015.[1]

Predmet C-528/14

X
protiv
Staatssecretaris van Financiën

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Hoge Raad der Nederlanden (Vrhovni sud Nizozemske))

„Zajednička carinska tarifa – Uredba (EZ) br. 1186/2009 – Članak 3. i sljedeći – Oslobođenje od uvoznih carina – Osobno vlasništvo – Prijenos uobičajenog boravišta iz treće zemlje u Europsku uniju – Pojam ‚uobičajeno boravište' – Isključenje mogućnosti uspostavljanja istodobnog uobičajenog boravišta u trećoj zemlji i u državi članici Unije – Kriteriji za utvrđenje uobičajenog boravišta"

I – **Uvod**

1. Zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Hoge Raad der Nederlanden (Vrhovni sud Nizozemske) odnosi se na tumačenje članka 3. i sljedećih članaka Uredbe Vijeća (EZ) br. 1186/2009 od 16. studenoga 2009. o uspostavi sustava oslobođenja od carina u Zajednici[2]. Spomenutim se člankom 3. fizičkoj osobi koja mijenja svoje „uobičajeno boravište" iz treće zemlje na carinsko područje Europske unije odobrava takvo oslobođenje u pogledu osobnog vlasništva koje tom prilikom uvozi.

2. Ovaj je zahtjev upućen u okviru spora između osobe X i Staatssecretaris van Financiën (nizozemski državni tajnik za financijska pitanja) u pogledu odbijanja nizozemskih carinskih tijela da dopuste oslobođenje od uvoznih carina za osobno vlasništvo koje je dotična osoba uvezla u Nizozemsku kada je otišla iz Katara, gdje je boravila i radila tri i pol godine. Prema tim tijelima, oslobođenje od carine iz navedenog članka 3. ne može se primijeniti u ovom konkretnom slučaju iz razloga što je osoba X cijelo to vrijeme zapravo imala boravište u Nizozemskoj.

3. Sud koji je uputio zahtjev najprije postavlja pitanje Sudu je li za potrebe primjene Uredbe br. 1186/2009 moguće da fizička osoba može istodobno imati „uobičajeno boravište" u državi članici i u trećoj zemlji. Ako je odgovor potvrdan, sud zatim pita bi li se oslobođenje od carine dopušteno člankom 3. te uredbe moglo primijeniti od trenutka kada je dotična osoba prestala imati uobičajeno boravište u toj trećoj zemlji. Ako je odgovor niječan, odnosno ako nije moguće imati dvostruko uobičajeno boravište u tom kontekstu, sud koji je uputio zahtjev želi na kraju znati koji se kriteriji moraju primijeniti za utvrđenje mjesta uobičajenog boravišta određene osobe, u smislu tog članka, kada je dotična osoba, kao u glavnom postupku, imala osobne i poslovne veze u trećoj zemlji, a samo osobne veze u državi članici.

1 — Izvorni jezik: francuski

2 — SL L 324, str. 23. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 2., svezak 17., str. 260.).

II – **Pravni okvir**

A – *Uredba br. 1186/2009*

4. Uredba Vijeća (EEZ) br. 918/83 od 28. ožujka 1983. o uspostavi sustava oslobođenja od carina u Zajednici[3], inače temeljni tekst u ovom području, stavljena je izvan snage i kodificirana Uredbom br. 1186/2009.

5. U uvodnim izjavama 2., 3. i 4. Uredbe br. 1186/2009 navedeno je sljedeće:

„(2) U nedostatku specifične mjere odstupanja donesene u skladu s odredbama Ugovora, carine propisane Zajedničkom carinskom tarifom primjenjuju se na svu robu uvezenu u Zajednicu. […]

„(3) Međutim, u određenim dobro definiranim okolnostima, kada zbog posebnih uvjeta pod kojima se roba uvozi nema uobičajene potrebe da se zaštiti gospodarstvo, to oporezivanje nije opravdano.

„(4) Poželjno je da se u takvim okolnostima predvidi, kao što se to tradicionalno radi u većini carinskih sustava, da se omogući da roba bude oslobođena od uvoznih carina kojima bi inače podlijegala.”

6. Članci od 3. do 11. Uredbe br. 1186/2009 nalaze se u njezinoj Glavi II., naslovljenoj „Oslobođenje od uvoznih carina”, Poglavlja I. koje se odnosi na „Osobno vlasništvo koje pripada fizičkim osobama koje prenose svoje uobičajeno boravište iz treće zemlje u Zajednicu”.

7. Člankom 3. propisano je da „[p]odložno člancima 4. do 11., osobno vlasništvo koje uvoze fizičke osobe koje mijenjaju svoje uobičajeno boravište iz treće zemlje na carinsko područje Zajednice oslobođeno je uvoznih carina”.

8. Člankom 4. stavkom 1. propisano je da je „[o]slobođenje ograničeno na osobno vlasništvo koje:

(a) je, osim u posebnim slučajevima pod opravdanim okolnostima, bilo u vlasništvu i, u slučaju robe koja se ne može konzumirati, rabljeno od dotične osobe na njegovom prijašnjem uobičajenom boravištu najmanje šest mjeseci prije datuma na koji je prestala imati svoje uobičajeno boravište u trećoj zemlji otpreme;

(b) je namijenjeno za uporabu za istu svrhu u njenom novom uobičajenom mjestu boravišta”.

9. U skladu s člankom 5. stavkom 1. „[o]slobođenje se može odobriti samo osobama čije je uobičajeno boravište bilo izvan carinskoga područja Zajednice u kontinuiranom razdoblju od najmanje 12 mjeseci”.

10. U članku 6. nabrojeno je osobno vlasništvo isključeno iz oslobođenja od uvoznih carina.

11. U skladu s člankom 7. stavkom 1. „[o]sim u posebnim slučajevima, oslobođenje se odobrava samo za osobno vlasništvo pušteno u slobodan promet u roku od 12 mjeseci od dana kada je dotična osoba prijavila uobičajeno boravište na carinskom području Zajednice”.

12. U članku 8. navedeno je da „[d]o isteka 12 mjeseci od datuma kada je odobreno puštanje u slobodan promet, osobno vlasništvo koje je uvezeno bez plaćanja carina ne može se pozajmiti, dati kao jamstvo, iznajmiti ili prenijeti, bilo uz plaćanje ili besplatno, bez prethodne obavijesti nadležnim tijelima”, a svaki takav postupak može dovesti do plaćanja uvoznih carina na načine propisane stavkom 2. tog članka.

3 — SL L 105, str. 1.

13. U članku 9. stavku 1. navedeno je da „[i]znimno od prvoga stavka članka 7., oslobođenje se može odobriti za osobno vlasništvo pušteno u slobodan promet prije nego što je dotična osoba prijavila svoje uobičajeno boravište na carinskom području Zajednice, pod uvjetom da se ona u stvarnosti obvezuje tamo prijaviti svoje uobičajeno boravište u roku od šest mjeseci”.

14. U skladu s člankom 10. stavkom 1., „[k]ada radi poslovnih obveza dotična osoba napušta treću zemlju u kojoj je imala svoje uobičajeno boravište, a da pritom ne prijavi svoje uobičajeno boravište na carinskom području Zajednice, iako ima namjeru to učiniti, nadležna tijela mogu odobriti da se osobno vlasništvo koje ta osoba u tu svrhu prenosi na dotično područje uveze bez plaćanja carina”.

15. Člankom 11. nadležnim se tijelima pruža mogućnost odstupanja od određenih uvjeta primjene oslobođenja od uvoznih carina „kada osoba mora prenijeti svoje uobičajeno boravište iz treće zemlje na carinsko područje Zajednice kao rezultat izvanrednih političkih okolnosti”.

B – *Direktive 83/182/EEZ i 83/183/EEZ*

16. Direktiva Vijeća 83/182/EEZ od 28. ožujka 1983. odnosi se na oslobođenje od poreza unutar Zajednice za određena prijevozna sredstva koja se privremeno uvoze iz jedne države članice u drugu [4]. U stavku 1. članka 7. te direktive, naslovljenom „Opća pravila za određivanje boravišta” navedeno je da:

„Za potrebe ove Direktive, „uobičajeno boravište” znači mjesto gdje osoba obično živi, to jest najmanje 185 dana u svakoj kalendarskoj godini i to zbog osobnih i poslovnih veza ili, u slučaju osobe koja nema poslovnih veza, zbog osobnih veza koje ukazuju na blisku povezanost između te osobe i mjesta u kojem živi.

Međutim, uobičajenim boravištem osobe čije su poslovne veze na drugom mjestu od osobnih te koja stoga usporedo živi na različitim mjestima koja se nalaze u dvije ili više država članica se smatra ono u kojem ima osobne veze pod uvjetom da se ta osoba tamo redovno vraća […]”.

17. Direktiva Vijeća 83/183/EEZ od 28. ožujka 1983. o poreznim oslobođenjima koja se primjenjuju na konačni uvoz osobnog vlasništva pojedinaca iz države članice [5] stavljena je izvan snage Direktivom 2009/55/EZ [6]. Sadržaj članka 6. stavka 1. ovih dviju direktiva jednak je sadržaju članka 7. stavka 1. Direktive 83/182.

III – **Glavni postupak, prethodna pitanja i postupak pred Sudom**

18. Osoba X, nakon što je radila i boravila u Nizozemskoj, bila je zaposlena u Kataru od 1. ožujka 2008. do 1. kolovoza 2011. U toj trećoj zemlji poslodavac joj je osigurao smještaj i tamo je održavala poslovne i osobne veze. U navedenom razdoblju X je proveo je 281 dan izvan Katara i tijekom tog vremena posjetio je suprugu, punoljetnu djecu i svoju obitelj u Nizozemskoj te je putovao na godišnji odmor u druge države. Njegova supruga, koja je nastavila raditi u Nizozemskoj, posjetila ga je u Kataru šest puta, u ukupnom trajanju od 83 dana.

4 — (SL L 105, str. 59.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 9., svezak 2., str. 3.)

5 — SL L 105, str. 64.

6 — Direktiva Vijeća od 25. svibnja 2009. o poreznim oslobođenjima koja se primjenjuju na konačni uvoz osobnog vlasništva pojedinaca iz države članice (SL L 145, str. 36.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 9., svezak 2., str. 193.).

19. Kako bi se vratila u Nizozemsku, osoba X zatražila je od nizozemskih carinskih tijela da joj, primjenom članka 3. Uredbe br. 1186/2009, odobre da uveze svoje osobno vlasništvo iz Katara u Uniju uz oslobođenje od uvoznih carina. Porezni inspektor odbio je taj zahtjev s obrazloženjem da dotična osoba nije prenijela u Nizozemsku svoje „uobičajeno boravište" u smislu tog članka, s obzirom na to da je zadržala svoje uobičajeno boravište u toj državi članici za vrijeme trajanja svojeg boravka u Kataru, tako da uobičajeno boravište nije nikada uspostavljeno u toj trećoj zemlji.

20. Osoba X je protiv navedene odluke o odbijanju podnijela tužbu Rechtbanku te Haarlem (Sud u Haarlemu), koji ju je prihvatio. Porezni inspektor je podnio žalbu Gerechtshofu Amsterdam (Žalbeni sud u Amsterdamu), koji je odlukom od 4. srpnja 2013. ukinuo osporavanu presudu.

21. Sud koji je uputio zahtjev navodi da je Gerechtshof u donošenju odluke, upućujući na određene presude Suda[7], smatrao da bi se uobičajeno boravište u smislu navedenog članka 3. trebalo nalaziti u mjestu u kojemu se nalazi stalno središte interesa dotične osobe. Budući da u ovom slučaju nije bilo moguće odrediti gdje se nalazi stalno središte interesa osobe X s obzirom na njezine osobne i poslovne veze, Gerechtshof je presudio da u takvom slučaju prednost valja dati osobnim vezama dotične osobe i iz toga je zaključio da je njezino uobičajeno boravište ostalo u Nizozemskoj za vrijeme cijelog razmatranog razdoblja.

22. Osoba X podnijela je žalbu u kasacijskom postupku Hoge Raad der Nederlanden tvrdeći da bi, s obzirom na to da je imala osobne veze u dvjema državama istodobno, činjenica da su njezine poslovne veze postojale samo u Kataru trebala biti glavni kriterij za određivanje mjesta njezina uobičajenog boravišta u toj trećoj zemlji, tako da bi joj moglo biti odobreno oslobođenje od plaćanja carine iz članka 3. Uredbe br. 1186/2009.

23. U tim je okolnostima, odlukom od 14. studenoga 2014., koju je Sud zaprimio 21. studenoga 2014., Hoge Raad der Nederlanden (Vrhovni sud Nizozemske) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Je li Uredbom br. 1186/2009 predviđena mogućnost da fizička osoba ima svoje uobičajeno boravište istodobno u državi članici i u trećoj zemlji i, ako jest, primjenjuje li se oslobođenje od uvoznih carina predviđeno u članku 3. na osobno vlasništvo koje je preneseno u Europsku uniju [kada ta fizička osoba] prestane imati svoje uobičajeno boravište u trećoj zemlji?

2. U slučaju da Uredba br. 1186/2009 isključuje mogućnost postojanja dvostrukog uobičajenog boravišta, a ocjena svih okolnosti nije dovoljna za utvrđenje uobičajenog boravišta, na temelju kojih pravila ili kriterija za potrebe primjene te uredbe treba odrediti u kojoj zemlji dotična osoba ima svoje uobičajeno boravište u slučaju poput ovoga, u kojem ta osoba u trećoj zemlji ima i osobne i poslovne veze, a u državi članici osobne veze?"

24. Pisana očitovanja podnijele su osoba X, nizozemska vlada i Europska komisija. Rasprava nije održana.

7 — U odluci kojom se upućuje prethodno pitanje Gerechtshof je uputio na presude Ryborg (C-297/89, EU:C:1991:160), Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407) i Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251), koje se sve odnose na tumačenje Direktiva 83/182 i 83/183.

IV – **Analiza**

A – *Isključenje mogućnosti uspostavljanja uobičajenog boravišta, u smislu Uredbe br. 1186/2009, istodobno u trećoj zemlji i u državi članici*

1. *Uvod*

25. Svojim prvim pitanjem, koje ima dva dijela, sud koji je uputio zahtjev u biti pita, najprije, Sud da utvrdi je li za potrebe primjene Uredbe br. 1186/2009 [8] moguće da fizička osoba u isto vrijeme ima „uobičajeno boravište" na dva različita mjesta, točnije, istodobno u državi članici i u trećoj zemlji. Zatim, u slučaju potvrdnog odgovora na taj prvi dio pitanja, Sud je pozvan da se izjasni o tome bi li se oslobođenje od carina iz članka 3. navedene uredbe moglo tada primijeniti na uvoz osobnog vlasništva koje je preneseno u Uniju od trenutka kada njegov vlasnik prestane imati svoje uobičajeno boravište u predmetnoj trećoj zemlji.

26. Sud koji je uputio zahtjev želi znati, s obzirom na pristup koji je odabrao Gerechtshof Amsterdam (Žalbeni sud u Amsterdamu) [9], kako valja tumačiti pojam „uobičajenog boravišta" u smislu te uredbe u okolnostima kao što su okolnosti spora, uzimajući u obzir da je u ovom slučaju osoba X svoju prisutnost i svoje veze dijelila između Nizozemske i Katara tijekom višegodišnjeg razmatranog razdoblja. On smatra da se ciljevima Uredbe br. 1186/2009 [10] ne protivi to da u takvom slučaju, s jedne strane, istodobno može postojati uobičajeno boravište u državi članici i u trećoj zemlji i, s druge strane, da bude moguće odobriti oslobođenje iz članka 3. navedene uredbe ako je dotična osoba odustala od boravišta u toj trećoj zemlji i tom prilikom prenijela svoje osobno vlasništvo u predmetnu državu članicu [11].

27. Osoba X predlaže da se na prvo prethodno pitanje odgovori da bi primjena članka 3. Uredbe br. 1186/2009 trebala biti dopuštena u slučaju kao što je slučaj u glavnom postupku [12]. Nizozemska vlada i Komisija brane pretpostavku prema kojoj se odredbama navedene Uredbe isključuje mogućnost da fizička osoba istodobno ima uobičajeno boravište u državi članici i u trećoj zemlji. I ja zauzimam ovo stajalište, i to iz razloga navedenih u nastavku.

8 — Valja odmah naglasiti da tumačenje pojma uobičajenog boravišta koje traži sud koji je uputio zahtjev ne utječe samo na članke od 3. do 11. Uredbe br. 1186/2009, čija se primjena razmatra u glavnom postupku, već i na druge odredbe navedene Uredbe (vidjeti točku 28. ovog mišljenja).

9 — U skladu s odlukom kojom se upućuje prethodno pitanje „odlučujući da se ne može nedvosmisleno utvrditi gdje se nalazi stalno središte interesa [osobe X], Gerechtshof je implicitno presudio da su okolnosti koje dovode do zaključka da je dotična osoba imala (zadržala) uobičajeno boravište u Nizozemskoj, [s jedne strane], i okolnosti koje vode do zaključka da je dotična osoba imala uobičajeno boravište u Kataru, [s druge strane], u ravnoteži".

10 — U tom pogledu ovaj sud navodi presude Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556, t. od 24. do 26.) i Wencel (C-589/10, EU:C:2013:303). U ovoj fazi naglašavam da se posljednja navedena presuda ovdje može navesti samo za potrebe analogije s obzirom na to da se odnosi na tumačenje odredaba Uredbe Vijeća (EEZ) br. 1408/71 od 14. lipnja 1971. o primjeni sustava socijalne sigurnosti na zaposlene osobe i članove njihovih obitelji koji se kreću unutar Zajednice, u inačici izmijenjenoj i ažuriranoj Uredbom Vijeća (EZ) br. 118/97 od 2. prosinca 1996. (SL 1997, L 28, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 7., str. 7.).

11 — Međutim, sud koji je uputio zahtjev ističe razliku u posljednjoj tvrdnji pojašnjavajući da bi se također moglo smatrati da nema stvarnog prijenosa uobičajenog boravišta u smislu navedenog članka „s obzirom na to da je boravište u trećoj zemlji zapravo samo napušteno".

12 — Točnije, osoba X tvrdi, kao prvo, da u razmatranom razdoblju nije imala dvostruko boravište jer nije „više imala ‚uobičajeno boravište' u Nizozemskoj", kamo je dolazila „samo u posjete", i da bi odgovor na prvo postavljeno pitanje bio čisto teorijski. Podredno, kada bi se činjenice trebale analizirati na drugačiji način, osoba X tvrdi da bi bilo moguće uspostaviti uobičajeno boravište istodobno u državi članici i u trećoj zemlji i da bi joj se u tom slučaju moglo odobriti oslobođenje od plaćanja carine iz navedenog članka 3. s obzirom na to da bi uobičajeno boravište koje bi imala u Nizozemskoj bilo „manje važno" od uobičajenog boravišta „primarne važnosti" u Kataru.

2. *Potreba da se pojam „uobičajenog boravišta" tumači u smislu Uredbe br. 1186/2009*

28. Kao što je naglasio sud koji je uputio zahtjev, ali i nizozemska vlada i Komisija, u Uredbi br. 1186/2009, u kojoj se pojam „uobičajeno boravište" ne javlja samo od 3. do 11. članka, koji su relevantni za ovaj predmet, već i u člancima 12., 13., 17. i 81., osobito u francuskoj verziji, nema definicije pojma „uobičajenog boravišta". Jednako vrijedi i za Uredbu br. 918/83, čija je svrha također bila uspostava sustava oslobođenja od carina u Zajednici, a koja je stavljena izvan snage Uredbom br. 1186/2009 u kojoj su kodificirane odredbe ovog bivšeg akta, ali mu nije promijenjena bit [13].

29. Nepostojanje ovih definicija još je očitije jer je, s jedne strane, Komisija odlučila unijeti definiciju pojma „uobičajeno boravište" u prvotni prijedlog koji je doveo do donošenja Uredbe br. 918/83 [14], što je posebnost na koju ću se vratiti naknadno [15], i jer je, s druge strane, zakonodavac odlučio unijeti opću definiciju u direktive 83/182 i 83/183 o poreznim oslobođenjima [16], koje su donesene istog dana kada i Uredba br. 918/83.

30. Iako je Sud već dao elemente definicije „uobičajenog boravišta" u smislu Direktive 83/182 [17] i Direktive 83/183 [18], koliko ja znam još uvijek nije pokušao tumačiti ovaj pojam u smislu uredbi kojima se utvrđuje sustav oslobođenja od carina u Zajednici. Dakako, više se presuda Suda odnosi na tumačenje odredaba Uredbe br. 918/83 i Uredbe br. 1186/2009 i njima se posebno omogućuje određivanje materijalnog područja primjene tridesetak kategorija oslobođenja od carina propisanih tim instrumentima, ali svi ovi presedani u sudskoj praksi odnose se na druge pojmove [19].

31. Kada je riječ o načinima tumačenja koje treba primijeniti, podsjećam da, u skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, iz zahtjeva za jedinstvenu primjenu prava Unije i načela jednakosti proizlazi da izrazi u nekoj odredbi prava Unije koja izravno ne upućuje na pravo država članica, radi utvrđenja njezina smisla i dosega, moraju u pravilu dobiti autonomno i jedinstveno tumačenje na cijelom području Unije koje valja dati vodeći računa o kontekstu odredbe i cilju koji se želi postići propisom o kojemu je riječ [20].

32. Međutim, Uredbom br. 1186/2009 ne definira se pojam „uobičajenog boravišta", koji se posebno upotrebljava za određenje uvjeta primjene njezina članka 3. i sljedećih, i ne upućuje se izričito na nacionalne pravne sustave kako bi se utvrdilo značenje tih pojmova. Prema tome, za potrebe primjene svih odredaba te uredbe, navedeni pojam valja se smatrati autonomnim pojmom prava Unije. Ovakav pristup potvrđuje i stajalište koje je Sud već zauzeo u pogledu odredaba Uredbe br. 918/83, zamijenjene Uredbom br. 1186/2009, koja također nije sadržavala definiciju pojmova koji se u njoj upotrebljavaju [21].

13 — U prijedlogu od 11. prosinca 2008., koji je doveo do donošenja Uredbe br. 1186/2009 [COM(2008) 842 *final*], Komisija je utvrdila da „novom Uredbom nadomjestit će se razni akti koji su u nju ugrađeni [vidjeti Prilog V. ovom prijedlogu]; u potpunosti čuva njihovu bit i objedinjuje ih samo uz *one formalne izmjene* koje su potrebne za kodifikaciju" (istaknuto u originalu).

14 — Prijedlog od 12. ožujka 1979. [COM(79) 104 *final*].

15 — O definiciji koju je predložila Komisija i o pojašnjenju koje bi mogla pružiti kako na prvo tako i na drugo pitanje postavljeno u ovom predmetu, vidjeti točku 35. i točku 71. ovog mišljenja.

16 — Vidjeti odredbe tih direktiva navedenih u točkama 16. i 17. ovog mišljenja.

17 — Vidjeti osobito presude Louloudakis (C 262/99, EU:C:2001:407, t. 51. i sljedeće i navedena sudska praksa), čiji su kriteriji utvrđenja uobičajenog boravišta navedeni u presudi Komisija/Grčka (C-156/04, EU:C:2007:316, t. 45. i 46.).

18 — Vidjeti presudu Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251, t. 54. i sljedeće).

19 — Vidjeti osobito presude Universität Stuttgart (303/87, EU:C:1989:128), Schoonbroodt (C 247/97, EU:C:1998:586), Feron (C 170/03, EU:C:2005:176), Har Vaessen Douane Service (C-7/08, EU:C:2009:417), Lietuvos geležinkeliai (C-250/11, EU:C:2012:496), Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556) i Utopia (C 40/14, EU:C:2014:2389).

20 — Vidjeti osobito presude Seattle Genetics (C-471/14, EU:C:2015:659, t. 23. i sljedeće) i Axa Belgium (C-494/14, EU:C:2015:692, t. 21. i sljedeće).

21 — Vidjeti presude Feron (C-170/03, EU:C:2005:176, t. 26. i sljedeće) i Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556, t. 22. i sljedeće).

33. Iako je za tumačenje predmetnog autonomnog pojma potrebno uzeti u obzir kontekst u kojem se javljaju ovdje relevantne odredbe i njihovi ciljevi, treba ipak najprije navesti elemente analize proizašle iz sadržaja navedenih odredaba jer mi se čine osobito značajni u ovom predmetu.

3. *Doslovno tumačenje relevantnih odredaba*

34. Kao što Komisija pravilno ističe, način na koji su sastavljene relevantne odredbe Uredbe br. 1186/2009 ni u kojem slučaju ne dopušta zaključak da bi za potrebe primjene oslobođenja iz članka 3. bilo moguće istodobno imati uobičajeno boravište u državi članici i u trećoj zemlji s obzirom na to da se ne samo u članku 3., već i u člancima 4., 5., 7., 9, 10. i 11.[22] izraz „uobičajeno boravište" dosljedno upotrebljava u jednini. Dodajem da isto vrijedi za sve ostale članke Uredbe br. 1186/2009 u kojima se taj pojam nalazi[23] i u svakoj jezičnoj verziji navedene uredbe[24].

35. U tom pogledu također se može istaknuti da je Komisija u svojem prijedlogu koji je doveo do donošenja Uredbe br. 918/83[25] predvidjela definiciju pojma „uobičajeno boravište"[26], koja nije preuzeta u konačnoj verziji te uredbe, i da je sastavila niz odredbi koje upućuju na taj pojam[27] uz isključivu upotrebu jednine.

36. Ova razmatranja gramatičke naravi potkrijepljena su konkretnijim podacima. Naime, razni izrazi sadržani u člancima od 3. do 11. Uredbe br. 1186/2009 podupiru moje mišljenje da nije moguće da „uobičajeno boravište" fizičke osobe u smislu te uredbe istodobno bude u državi članici i u trećoj zemlji u svrhu primjene tih članaka.

37. Najprije, slažem se s analizom nizozemske vlade prema kojoj sadržaj članka 3. znači da se pravo na oslobođenje propisano navedenim člankom odnosi jedino na slučajeve *prijenosa* uobičajenog boravišta iz treće zemlje u carinsko područje Unije, a ne na situaciju osobe koja je već imala uobičajeno boravište u državi članici i dakle na tom području. Naime, pojam prijenosa koji upotrebljava zakonodavac nužno pretpostavlja, u najmanju ruku na etimološkom planu, premještanje tog boravišta iz mjesta koje se nalazi izvan Unije na drugo mjesto koje se nalazi u Uniji. Zahtjev da postoji takvo kretanje proizlazi i iz naslova poglavlja u kojem se nalaze članci od 3. do 11.

38. Tumačenje članka 4. podupire ovu analizu s obzirom na to da se u njemu spominje vlasništvo koje je dotična osoba već rabila „na svom *prijašnjem* uobičajenom boravištu najmanje šest mjeseci prije datuma na koji je prestala imati svoje uobičajeno boravište u *trećoj zemlji otpreme*" i koje će biti u uporabi u „*njezinu* novom uobičajenom mjestu boravišta"[28], što, po mojem mišljenju, znači da istodobno može postojati samo jedno „uobičajeno boravište" u smislu te uredbe.

39. Jednako tako, članci 7., 9., 10. i 11., u kojima se taj pojam upotrebljava, ni u kojem slučaju ne znače da bi u isto vrijeme bilo moguće kumulirati mjesta uobičajenog boravišta izvan carinskog područja Unije i u njemu. Naprotiv, po mojem mišljenju ovim se odredbama pravi jasna razlika između prijave uobičajenog boravišta dotične osobe najprije izvan tog područja, a zatim na tom području.

22 — Članci 6. i 8. ne spominju se na ovom popisu jer se, s obzirom na to da se odnose na utvrđenje osobnog vlasništva koje nije ili jest oslobođeno plaćanja carine, u njima ne navodi pojam „uobičajeno boravište".

23 — Odnosno, posebno u francuskoj verziji, članci 12., 13., 17. i 81. navedene uredbe.

24 — Osim francuske verzije, vidjeti osobito španjolsku verziju („residencia normal"), dansku („sædvanlige opholdssted"), njemačku („gewöhnlichen Wohnsitz"), englesku („normal place of residence"), talijansku („residenza normale"), nizozemsku („normale verblijfplaats"), portugalsku („residência habitual"), rumunjsku („reședința obișnuită") i švedsku („normala bostad").

25 — Navedeni prijedlog [COM(79) 104 *final*].

26 — Vidjeti članak 4. stavak 2. predmetnog prijedloga, naveden u točki 71. ovog mišljenja.

27 — Vidjeti članke 5., 6., 10. do 12., 14., 16., 17., 20. i 71. navedenog prijedloga.

28 — Moje isticanje.

40. Tako me doslovno tumačenje odredaba Uredbe br. 1186/2009 koje se razmatraju u ovom predmetu navodi da odmah niječno odgovorim na prvi dio prvog pitanja koje je postavio sud koji je uputio zahtjev. Struktura i svrha tih odredbi *prima facie* idu u prilog ovom zaključku.

4. *Kontekstualno tumačenje relevantnih odredaba*

41. Na temelju usporedne analize uvodnih izjava 2. i 3. i članka 1.[29] Uredbe br. 1186/2009 proizlazi da se primjenjuje načelo zajedničkog oporezivanja kretanja vlasništva koje se, kao u glavnom postupku, šalje na područje Unije. Samo iznimno, „zbog posebnih okolnosti"[30], i „dobro definiranih", određeno vlasništvo uvezeno u Uniju može biti oslobođeno carinskog oporezivanja primjenom predmetne uredbe.

42. Prema tome, dotičnoj osobi koja je podnijela zahtjev odobrava se oslobođenje pod uvjetom da je predmetni uvoz izvršen u skladu s uvjetima utvrđenima tom uredbom. Povoljne mjere koje se poduzimaju na temelju oslobođenja od carina posebne su po tome što, s jedne strane, nisu opće primjene, ali su s druge strane konačne[31].

43. Budući da je time oslobođenje od uvozne carine postupak koji omogućuje konačno ukidanje oporezivanja uvezenog vlasništva i to za potrebe koje je zakonodavac Unije jasno odredio, uvjeti primjene takvog oslobođenja moraju se, po mojem mišljenju, u načelu tumačiti strogo[32]. Međutim, navedeni uvjeti ne mogu se shvaćati tako strogo da bi to moglo dovesti do gubitka korisnog učinka oslobođenja od carine, osobito kada njegovo odobravanje ovisi o elementima privatnog života dotičnih osoba[33]. To posebno vrijedi za tumačenje članka 3. i sljedećih članaka Uredbe br. 1186/2009, prema kojima je stvarni prijenos uobičajenog boravišta iz treće zemlje u državu članicu uvjet da vlasništvo dotične osobe bude oslobođeno carina.

44. U tom pogledu podsjećam da je, kao što je istaknuo sud koji je uputio zahtjev u ovom predmetu, Sud već isključio mogućnost da osoba istodobno raspolaže dvama uobičajenim mjestima boravka na području dviju različitih država članica, ali samo za potrebe primjene Uredbe br. 1408/71. Da bi obrazložio svoju odluku Sud je osobito istaknuo da bi se suprotnim rješenjem, kojim bi se dopustilo kumuliranje više boravišta, odredbe navedene Uredbe koje mjesto boravišta uzimaju kao čimbenik veze za potrebe utvrđenja primjenjivog zakonodavstva u okviru tog instrumenta lišilo korisnog učinka[34]. Uz to, mogućnost da netko ima više takozvanih uobičajenih boravišta po mojem je mišljenju protivna logici na kojoj se zasniva mehanizam oslobođenja propisan člankom 3. i sljedećima Uredbe br. 1186/2009.

29 — U skladu s člankom 1. Uredbe br. 1186/2009 „utvrđuju se oni slučajevi u kojima se, zbog posebnih okolnosti, odobrava oslobođenje od uvoznih carina, izvoznih carina i mjere donesene na temelju članka 133. Ugovora kada se roba pušta u slobodan promet ili se izvozi iz carinskoga područja Zajednice".

30 — Taj ograničavajući izraz nalazi se i u bivšem članku 184. Zakonika o carinama (vidjeti Uredbu Vijeća (EEZ) br. 2913/92 od 12. listopada 1992. o Carinskom zakoniku Zajednice, SL L 302, str. 1. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 2., svezak 2., str. 110.)) koji je bio pravni temelj za intervenciju zakonodavca Zajednice u području oslobođenja od uvoznih ili izvoznih carina koje su bile uvrštene u okvir takozvanih „povlaštenih" postupaka (glava VI.).

31 — Kao što je navedeno u točki 1. obrazloženja navedenog Prijedloga [COM(79) 104 *final*], time se uspostavlja razlika između oslobođenja od carina i izuzeća od carina s obzirom na to da se carina i dalje primjenjuje na robu uvezenu za namjene koje se razlikuju od namjena predviđenih mjerom oslobađanja, ili ih nije uvezla osoba obuhvaćena mjerom oslobađanja, kao i razlika između oslobođenja od carina i suspenzije carina, što je privremena mjera.

32 — Vidjeti po analogiji presudu Schoonbroodt (C-247/97, EU:C:1998:586, t. 23. i navedena sudska praksa) u kojoj je Sud jasno naveo da odredbe kojima se odobravaju suspenzije carina „valja tumačiti strogo, u skladu s njihovim sadržajem, na način da nije moguće primijeniti ih, izvan njihovih uvjeta, na proizvode koji se u njima ne spominju".

33 — U točki 1.4. svojeg mišljenja o Prijedlogu uredbe koja je dovela do usvajanja Uredbe br. 918/83 (SL 1980., C 72, str. 20.), Europski gospodarski i socijalni odbor istaknuo je da „[u] tom području zapravo valja istaknuti da je riječ o problemima koji se odnose na život osoba ili obitelji i kojima se ne smije pristupati restriktivno", što je izvadak koji je citiran i u presudi Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556, t. 26.).

34 — Presuda Wencel (C-589/10, EU:C:2013:303, t. 48. i sljedeće).

5. *Teleološko tumačenje relevantnih odredaba*

45. U skladu s uvodnom izjavom 3. Uredbe br. 1186/2009, u kojoj se u biti ponavlja uvodna izjava 2. Uredbe br. 918/83, oslobođenja od carina propisana navedenim aktima obrazlažu se činjenicom da je dopušteno ne oporezivati robu uvezenu na područje Unije „kada zbog posebnih uvjeta pod kojima se roba uvozi nema uobičajene potrebe da se zaštiti gospodarstvo”. Iz pripremnih radova Uredbe br. 918/83 proizlazi da se, u slučajevima u kojima su ispunjeni posebni uvjeti propisani tim instrumentom, smatralo da je „vlasništvo koje je oslobođeno carina uvezeno u takvim okolnostima da ne može stvarno konkurirati sličnim proizvodima Zajednice niti nanijeti štetu poreznim sredstvima država” [35].

46. Dakako, mogućnost raspolaganja dvama uobičajenim boravištima, kao što je razmatrao sud koji je uputio zahtjev, može se sama po sebi činiti usklađenom s ovim razmišljanjima jer se u takvim okolnostima ne čini nužno potrebnim primijeniti mjere zaštite gospodarstva Unije. Međutim, smatram da pretpostavka po kojoj bi osoba mogla imati takozvano uobičajeno boravište u državi članici i u trećoj zemlji i uvesti svoje osobno vlasništvo na područje Unije u trenutku kada prestaje boraviti u predmetnoj trećoj zemlji predstavlja slučaj koji nije u skladu sa situacijom iz članaka 3. i sljedećih članaka Uredbe br. 1186/2009.

47. Naime, kada je Sudu postavljeno pitanje o tumačenju odredaba Uredbe br. 918/83, on je istaknuo da su se „ciljevi kojima je težio zakonodavac Unije prilikom donošenja [ove] uredbe sastoj[ali] u pojednostavnjenju, s jedne strane, uspostave novog boravišta u državi članici i, s druge strane, posla carinskih tijela država članica” [36]. Tako se čini da je usvajanjem zajedničkih oslobođenja od uvoznih carina uspostavljenih ovom uredbom zakonodavac djelovao ne samo u interesu osoba koje bi morale podmiriti carinu kada se nastanjuju u državi članici, već i kako bi pojednostavio zadaću državnih službi koje bi morale nadzirati oporezivanje tada uvezene robe. Po mojem mišljenju, sva ova razmatranja mogu se prenijeti i u pogledu Uredbe br. 1186/2009 s obzirom na to da su njome kodificirane osobito odredbe Uredbe br. 918/83.

48. Naime, budući da je u ovom slučaju riječ o mogućnosti da osoba istodobno ima „uobičajeno boravište” u smislu Uredbe br. 1186/2009 u državi članici i u trećoj zemlji, smatram, kao i Komisija, da se ono što ona smatra „potpunim povratkom u uobičajeno boravište u državi članici” ne podudara s navedenim ciljem koji pogoduje uspostavi novog boravišta u državi članici. U slučaju u kojem osoba napusti jedno od svojih dvaju takozvanih uobičajenih boravišta, odnosno ono koje se nalazi u trećoj zemlji, kako bi ubuduće živjela isključivo na drugome, odnosno onome koje je *već uspostavljeno u državi članici*, tada u pravom smislu riječi nema pravog *prijenosa uobičajenog boravišta* u carinskom području Unije, kao što se to zahtijeva člankom 3. i sljedećim te uredbe.

35 — Prethodno navedeno mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora (t. 1.4.). Također, u točki 4. obrazloženja navedenog Prijedloga [COM(79) 104 *final*] navedeno je da se može odobriti oslobođenje za uvoz pokretnog vlasništva kojom se služe osobe koje su se nastanile u nekoj zemlji jer takav uvoz ne ugrožava nacionalnu proizvodnju slične robe zato što je vlasništvo uvezeno bez namjere da bude upotrijebljeno u komercijalne svrhe.

36 — Presuda Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556, t. 24.). Ove je ciljeve istim riječima naveo i nezavisni odvjetnik Poiares Maduro u svojem mišljenju u predmetu Feron (C-170/03, EU:C:2004:312, t. 74.), upućujući na mišljenje nezavisnog odvjetnika Saggia u predmetu Heinonen (C-394/97, EU:C:1999:10, t. 16.).

49. Iz međunarodnih tekstova koji su, među ostalim izvorima [37], nadahnuli zakonodavca Unije također proizlazi da je odlučujući element za obrazloženje oslobođenja od uvoznih carina, u okolnostima kao što su one iz spomenutog članka 3., činjenica da je vlasništvo uvezla fizička osoba u okviru premještaja glavnog mjesta življenja, koje se, ovisno o izvorima, naziva uobičajenim prebivalištem ili boravištem, iz zemlje izvoza tog vlasništva u zemlju uvoza [38].

50. Prema tome, mišljenja sam da na prvi dio prvog prethodnog pitanja treba odgovoriti da se Uredba br. 1186/2009 valja tumačiti u smislu da je isključeno da fizička osoba istodobno ima uobičajeno boravište u državi članici i u trećoj zemlji, osobito za potrebe primjene oslobođenja od carina iz članka 3. te uredbe.

6. *Drugi dio prvog prethodnog pitanja*

51. Budući da predlažem niječan odgovor na prvi dio prvog prethodnog pitanja, smatram da nije potrebno odgovarati na drugi dio tog pitanja koji se odnosi na moguću primjenu navedenog članka 3. na osobno vlasništvo koje je preneseno u Uniju kada je dotična osoba prestala boraviti u takozvanom uobičajenom boravištu koje se nalazi u trećoj zemlji jer je sud koji je uputio zahtjev to pitanje postavio samo podredno, pod pretpostavkom da je moguće imati dvostruko „uobičajeno boravište" u smislu te uredbe.

52. U tom ću pogledu samo ustrajati na činjenici da mi se takva mogućnost čini neusklađenom s temeljnim kriterijem navedenim u članku 3., prema kojem „fizičke osobe [koje traže navedeno oslobođenje] *mijenjaju svoje uobičajeno boravište iz treće zemlje na carinsko područje Zajednice*" [39]. Naime, po mojem mišljenju ovakav sadržaj nužno upućuje na promjenu jedinog mjesta boravišta iz treće zemlje u državu članicu. Međutim, ovaj se slučaj razlikuje od onoga što bi se zbilo kada bi osoba mogla napustiti svoje uobičajeno boravište u trećoj zemlji kako bi se u budućnosti nastanila isključivo u svojem pretpostavljenom drugom uobičajenom boravištu koje se već nalazi u državi članici, kao što tvrdi sud koji je uputio zahtjev [40]. Budući da taj kriterij nije u potpunosti ispunjen, ta osoba ne može se pozvati na pravo na oslobođenje omogućeno tim člankom.

B – *Kriteriji kojima se omogućuje utvrđenje mjesta uobičajenog boravišta fizičke osobe u smislu Uredbe br. 1186/2009*

1. *Uvod*

53. Drugo prethodno pitanje valja razmotriti, kao što ja predlažem, pod pretpostavkom da Sud odredbe Uredbe br. 1186/2009 tumači u smislu da se njima isključuje mogućnost da fizička osoba ima dvostruko uobičajeno boravište u smislu tih odredaba.

37 — Vidjeti točke 5. i 7. obrazloženja navedenog prijedloga [COM(79) 104 *final*] kao i uvodnu izjavu 4. Uredbe br. 918/83, čija je bit preuzeta uvodnom izjavom 5. Uredbe br. 1186/2009.

38 — Tako je, u skladu s preporukom Vijeća za carinsku suradnju (koje je postalo Svjetska carinska organizacija) od 5. prosinca 1962. o oslobođenju od carine za pokretnine uvezene prilikom prijenosa boravišta (dokument dostupan na sljedećoj internetskoj adresi: http://www.wcoomd.org/fr/about-us/legal-instruments/recommendations/~/media/5E6130F9EAA54352A7710C2CA72ABA2B.ashx), ovaj tekst usvojen radi „pojednostavljenja *prijenosa boravišta fizičkih osoba iz jedne zemlje u drugu*" i njime se preporučuje „odobrenje *oslobođenja* od uvoznih carina i davanja, bez zabrana i ograničenja uvoza gospodarskog karaktera za pokretnine koje je uvezla fizička osoba *prilikom prijenosa boravišta u zemlju uvoza*" (moje isticanje).

39 — Moje isticanje.

40 — Istom logikom nizozemska vlada podredno smatra da kada bi Sud zaključio da je člankom 3. Uredbe br. 1186/2009 omogućeno da osoba istodobno ima uobičajeno boravište u državi članici i u trećoj zemlji, to ne bi značilo da dotična osoba ima pravo na oslobođenje od carine propisano tim člankom, ističući da bi pod takvom pretpostavkom, s jedne strane, uobičajeno boravište u trećoj zemlji bilo *napušteno*, a ne preneseno u carinsko područje Unije, i, s druge strane, uobičajeno boravište u državi članici bilo bi *zadržano*, a ne uspostavljeno.

54. Sud koji je uputio zahtjev želi znati, s obzirom na odluku koja se pred njime pobija i na zahtjeve osobe X u njezinoj žalbi, koje kriterije treba primijeniti za potrebe primjene te uredbe da bi se utvrdila zemlja u kojoj se nalazi uobičajeno boravište osobe u okolnostima poput onih u glavnom postupku, u kojima zainteresirana osoba u određenom razdoblju ima u trećoj zemlji osobne i poslovne veze, dok u državi članici ima samo osobne veze. Ovim se pitanjem u biti poziva Sud da definira pojam uobičajenog boravišta u smislu Uredbe br. 1186/2009, a osobito da jasno utvrdi elemente ocjenjivanja koji moraju biti presudni ako su čimbenici veze raspršeni.

55. Da bi obrazložio svoje pitanje sud koji je uputio zahtjev iznosi da je Sud već analizirao pojam „uobičajeno boravište" u okviru tumačenja gore navedenih direktiva 83/182 i 83/183, koje se odnose na porezna oslobođenja, a ne carinska. Pita se jesu li i u kojoj mjeri elementi definicije pojma „uobičajeno boravište" sadržani u te dvije direktive, osobito po pitanju prevage između osobnih veza i poslovnih veza, kao i presude Suda koje se na to odnose [41], relevantni za potrebe određenja mjesta uobičajenog boravišta u smislu Uredbe br. 1186/2009. Da bi potkrijepio svoje sumnje sud koji je uputio zahtjev ističe da se cilj navedenih direktiva razlikuje od cilja te uredbe i primjećuje da se glavni postupak razlikuje od postupaka koji su doveli do predmeta u kojima je Sud prije odlučivao u tome što dotična osoba u ovom slučaju ima poslovne veze samo u trećoj zemlji, a ne i u predmetnoj državi članici [42].

56. Osoba X smatra da bi odgovor na drugo prethodno pitanje morao uistinu biti u skladu s presudama Suda, koji je pojam „uobičajeno boravište" tumačio u smislu direktiva 83/182 i 83/183, zato što Uredba br. 1186/2009 ima isti kontekst i gotovo iste ciljeve kao i navedene direktive, s obzirom na to da se njezin članak 3. odnosi i na kretanje osobnog vlasništva namijenjenog pojedincima. Također, nizozemska vlada smatra da, analogijom s navedenim presudama, prednost valja dati osobnim vezama i da je dužnost nacionalnog suda odrediti u kojem su boravištu one važnije, na temelju činjeničnih elemenata čiji je netaksativni popis sastavio na temelju te sudske prakse [43].

57. S druge strane, Komisija smatra da se definicija pojma „uobičajeno boravište", kako je navedena u direktivama 83/182 i 83/183 i kako je tumači Sud, ne može prenijeti u ovaj predmet. Predlaže da se navedeni pojam definira u smislu te uredbe na način da označava „u načelu mjesto u kojem dotična osoba stvarno boravi veći dio godine". Samo podredno, jedino u slučaju da nije jasno da je to mjesto treća zemlja, trebalo bi uzeti u obzir i činjenicu da dotična osoba ima glavne osobne veze u državi članici.

58. Smatram da za potrebe primjene Uredbe br. 1186/2009 pojam „uobičajeno boravište" valja shvaćati autonomno, ne samo u odnosu na pravne sustave država članica [44], već i u odnosu na definicije tog pojma ili bliskih pojmova koji se nalaze u drugim aktima prava Unije, kao što je navedeno u sudskoj praksi Suda.

41 — Taj sud upućuje na presude Ryborg (C-297/89, EU:C:1991:160), Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407) i Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251).

42 — Sud koji je uputio zahtjev u tom pogledu navodi presudu Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407, t. 52. i 53.), ali ipak primjećuje da odredba koja se može usporediti s člankom 7. stavkom 1. drugim podstavkom Direktive 83/182, prema kojem u nekim okolnostima prednost valja dati osobnim vezama, nedostaje u Uredbi br. 1186/2009 i smatra da takve okolnosti uostalom nisu ni ispunjene u ovom slučaju.

43 — Upućujući na točku 55. presude Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407), ta vlada zaključuje da sud mora uzeti u obzir „osobito, njegovu fizičku prisutnost, fizičku prisutnost članova njegove obitelji, to da ima na raspolaganju smještaj, mjesto stvarnog školovanja njegove djece, mjesto obavljanja poslovnih aktivnosti, mjesto gdje se nalaze imovinski interesi, mjesto gdje se uspostavljaju upravne veze s javnim tijelima i socijalnim subjektima, s obzirom na to da navedeni elementi odražavaju namjeru te osobe da uspostavi određenu stabilnost s mjestom veze, zbog kontinuiteta koji je rezultat životne navike i održavanja društvenih i redovnih poslovnih odnosa". Dodaje da treba uzeti u obzir i „podatke o tome u kojoj zemlji se ostvaruje mirovina, gdje se nalazi poslodavac i u kojoj zemlji je sklopljeno zdravstveno osiguranje".

44 — Vidjeti točku 31. i sljedeće ovog mišljenja.

2. *Moguće tumačenje izraza „uobičajeno boravište” s obzirom na druge akte prava Unije*

59. Za razliku od Uredbe br. 1186/2009, i Direktiva 83/182 i Direktiva 83/183, obje usvojene na području oslobođenja od poreza, jasno navode što valja smatrati pojmom „uobičajeno boravište”, odnosno to se navodi u odgovarajućem članku 7. stavku 1., odnosno članku 6. stavku 1.[45]. Naglašavam da je zakonodavac iznio ove navode samo „za primjenu” tih direktiva, a ne općenito za pravo Unije[46]. Komisija pravilno ističe činjenicu da bi zakonodavac, da je htio upotrijebiti identičnu definiciju za potrebe primjene Uredbe br. 1186/2009, to i učinio, tim više što je Uredba br. 918/83, koja je njome kodificirana, bila donesena isti dan kada i te dvije direktive.

60. Osim direktiva 83/182 i 83/183, na koje se poziva sud koji je uputio zahtjev, treba istaknuti da se pojam „uobičajeno boravište” nalazi i u definiciji, iznesenoj istim riječima, u direktivama koje su naknadno donesene u vezi s izdavanjem i upravljanjem vozačkim dozvolama[47]. Sud je naglasio da je ispunjavanje uvjeta uobičajenog boravišta navedenoga u posljednjim direktivama temeljni element sustava koji je njima uveden, a cilj mu je borba protiv zlouporaba povezanih s onime što je Sud nazvao „turizmom vozačkih dozvola”, kao i pojednostavljenje nadzora[48]. Prema tome, čini se da je zakonodavac, kad je želio upotrijebiti istu definiciju navedenog pojma kao što je definicija koja se nalazi u Direktivama 83/182 i 83/183, uključujući i druga područja osim poreznoga, to učinio s namjerom.

61. U svakom slučaju, Sud je iznio niz pojašnjenja u vezi s definicijama koje se nalaze u direktivama 83/182 i 83/183 samo u okviru njihove primjene. Sud je osobito odlučio da, u smislu obiju tih direktiva, „uobičajenim boravištem valja smatrati mjesto u kojem je dotična osoba uspostavila trajno sjedište svojih interesa”, da „kriterij trajnosti upućuje na uvjet prema kojem dotična osoba mora uobičajeno boraviti na predmetnom mjestu najmanje 185 dana u kalendarskoj godini” i da uobičajeno boravište mora biti određeno ne samo s obzirom na „sve relevantne činjenične elemente” već i s obzirom na cilj predmetne direktive[49].

62. Međutim, iz preambula direktiva 83/182 i 83/183 proizlazi da je njihov cilj prije svega pogodovati slobodnom kretanju osoba unutar Unije, ukidajući porezne prepreke za uvoz osobnog vlasništva iz jedne države članice u drugu državu članicu[50]. Ovaj cilj ne podudara se s ciljevima Uredbe br. 1186/2009[51] jer se ona odnosi na kretanje vlasništva, ne između država članica nego između države članice i treće zemlje, što je jedini kontekst u kojem su uobičajeno primjenjive mjere zaštite gospodarstva Unije kojima se opravdava carinjenje[52], kao što je sud koji je uputio zahtjev točno istaknuo.

45 — Sadržaj tih odredbi spominje se u točkama 16. i 17. ovog mišljenja.

46 — Uzimajući u obzir naslov navedenih članaka („Opća pravila za određivanje boravišta”) kao i pripremne radove za te direktive (kada je riječ o Direktivi 83/183, vidjeti osobito članak 8. prijedloga Komisije, COM(1975) 528 *final*, SL 1975., C 267, str. 11.), čini mi se da su definicije tog pojma uvedene prije svega kako bi se nadopunio popis, koji se otada nalazi u stavku 2. navedenih članaka, dopuštenih dokaznih sredstava kojima dotične osobe dokazuju gdje se nalazi njihovo boravište.

47 — Prva direktiva Vijeća 80/1263/EEZ od 4. prosinca 1980. o uvođenju vozačke dozvole Zajednice (SL L 375, str. 1.) više puta spominje pojam „uobičajeno boravište”, ali ga ne definira. Člankom 9. Direktive Vijeće 91/439/EEZ od 29. srpnja 1991. o vozačkim dozvolama (SL L 237, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 7., svezak 3., str. 7.) ispravljen je taj nedostatak. Ta je definicija preuzeta u članku 12. Direktive 2006/126/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 20. prosinca 2006. (SL L 403, str. 18.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 7., svezak 8., str. 107.), kojom je stavljena izvan snage prethodna direktiva.

48 — Vidjeti posebno presude Grasser (C-184/10, EU:C:2011:324, t. 27.), Hofmann (C-419/10, EU:C:2012:240, t. 70. i 76.) i Nīmanis (C-664/13, EU:C:2015:41, t. 36. i sljedeće).

49 — Kada je riječ o Direktivi 83/182, vidjeti presude Ryborg (C-297/89, EU:C:1991:160, t. 17. i sljedeće) i Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407, t. 51. i sljedeće), a kada je riječ o Direktivi 83/183, vidjeti presudu Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251, t. 54. i sljedeće).

50 — Vidjeti presude Ryborg (C-297/89, EU:C:1991:160, t. 13.), Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407, t. 58.) i Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251, t. 53.).

51 — Vidjeti točku 45. i sljedeće ovog mišljenja.

52 — Vidjeti uvodne izjave 2. i 3. Uredbe br. 1186/2009.

63. Drugi razlog zbog kojega mi se čini da se pojam uobičajenog boravišta u smislu navedenih direktiva ne može prenijeti na tumačenje Uredbe br. 1186/2009, makar samo kao podredni izvor nadahnuća, je taj da se pravna područja pokrivena tim dvjema kategorijama akata razlikuju, iako imaju i sličnosti. Točno je da je, s jedne strane, oslobođenju od poreza i oslobođenju od carina zajedničko to da im je cilj osloboditi od svih poreza imovinu za koju je to oslobođenje odobreno i da je, s druge strane, u zakonodavnim radovima bilo iskazano nastojanje da se poboljša usklađenost između primjenjivih odredaba u poreznim pitanjima i primjenjivih odredaba u carinskim pitanjima [53]. Međutim, te dvije kategorije oslobođenja ne mogu se u potpunosti izjednačiti, prije svega zato što se u pogledu carina pitanje eventualnog odobravanja oslobođenja po definiciji postavlja samo za vlasništvo koje dolazi iz treće zemlje, ali i zato što se njihov način primjene i učinci razlikuju [54].

64. I na kraju, naglašavam da i kada bi se svi kriteriji uspostavljanja uobičajenog boravišta, proizašli iz direktiva 83/182 i 83/183 i iz sudske prakse koja se na njih odnosi, prenijeli za potrebe primjene Uredbe br. 1186/2009, to bi moglo ugroziti korisni učinak članka 3. i sljedećih ove uredbe jer bi praktična posljedica toga bila da pristup oslobođenju od carina, propisan tim odredbama prije svega u interesu građana Unije, bude znatno teži nego što je zakonodavac želio [55].

65. Po mojem mišljenju, iz ovih razmatranja proizlazi, kao prvo, da poseban propis prema kojemu prednost valja dati mjestu gdje dotična osoba ima osobne veze kada nije moguće odrediti gdje se nalazi trajno središte njezinih interesa, može biti odlučujući samo pod pretpostavkom da je, kao što je navedeno u relevantnim odredbama direktiva 83/182 i 83/183, dotična osoba boravila „naizmjence na različitim mjestima u dvije ili više država članica” [56]. Naime, kao i Komisija, i ja smatram da se ovakav izbor zakonodavca nameće kada treba odrediti koja od predmetnih zemalja može naplatiti porez na predmetno vlasništvo, odnosno radi raspodjele ovlasti za oporezivanje u Uniji, ali ne kada dotična osoba ima mjesto življenja i u državi članici i u trećoj zemlji.

66. Kao drugo, smatram da referentno razdoblje iz direktiva 83/182 i 83/183, prema kojima je uobičajeno boravište u načelu ono u kojem dotična osoba boravi „najmanje 185 dana u kalendarskoj godini”, odnosno više od pola svake razmatrane godine, nije prikladno u području oslobođenja od carina. U nastavku [57] ću pobliže objasniti sadržaj svojeg prijedloga, ali već sada navodim da, po mojem mišljenju, iako je kriterij proporcionalnosti vremena koje osoba provodi u zemlji relevantan, nasuprot tome godina kao osnova za određivanje vremenskog razdoblja nije u potpunosti prikladna u pogledu pitanja mogućeg oslobođenja od carina.

67. Prema tome, smatram da se elementi u vezi s pojmom „uobičajeno boravište” koji se nalaze u gore navedenim direktivama, na način kako ih tumači Sud, ne mogu prenijeti u ovaj predmet, ni sami po sebi niti analogijom, s obzirom na razlike kako u sadržaju tako i u ciljevima i području koji razlikuju Uredbu br. 1186/2009 od navedenih direktiva.

53 — Vidjeti gore navedeno mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora (t. 1.8.), obrazloženje Prijedloga Komisije [COM(2007) 614 *final*, t. 2. i 3.] koje je dovelo do usvajanja Uredbe Vijeća (EZ) br. 274/2008 od 17. ožujka 2008. (SL L 85, str. 1.), kojom je izmijenjena Uredba br. 918/83 i koja je kodificirana Uredbom br. 1186/2009; Georgopoulos, Th., „La franchise douanière, Le droit douanier communautaire entre cohérence et flexibilité”, *R. A. E.*, 2005., br. 4, str. 608.

54 — Vidjeti Berr, C. J., i Trémeau, H., *Le droit douanier communautaire et national*, Economica, Pariz, 2006., t. 157., i Soulard, Ch., „Union douanière, Taxation des marchandises”, *Jurisclasseur Europe*, sv. 504., 2007., t. 124.

55 — Pravilno je bilo istaknuto da „budući da je sloboda kretanja europskih građana temeljno načelo Zajednice, bilo bi besmisleno da oni budu suočeni s prestrogim carinskim sustavom kada se vraćaju ili kada se (prvi) puta nastanjuju u Europskoj uniji. Iako Uredbom br. 918/83 europskim državljanima nije namijenjeno posebno oslobođenje, oni su prvi kojima će oslobođenja biti odobrena [u vezi s događajima iz privatnog života]” (vidjeti Georgopoulos, Th., *op. cit.*, str. 607.). Vidjeti također točku 77. ovog mišljenja.

56 — Na temelju članka 7. stavka 1. drugog podstavka Direktive 83/182 i članka 6. stavka 1. drugog podstavka Direktive 83/183, „uobičajenim boravištem osobe čije su poslovne veze na drugom mjestu od osobnih te koja stoga usporedo živi na različitim mjestima koja se nalaze u dvije ili više država članica smatra se ono u kojem ima osobne veze pod uvjetom da se ta osoba tamo redovno vraća”.

57 — Vidjeti točku 74. i sljedeće ovog mišljenja.

68. Kako bi slika bila potpuna, ističem da je Sud tumačio i pojmove bliske pojmu „uobičajeno boravište”, koji se pojavljuju u raznim područjima prava Unije. Ovdje ću kratko spomenuti presude u vezi s pojmovima „boravište” i „uobičajeno” u smislu Uredbe br. 1408/71 [58] kao i pojam „uobičajeno boravište” koji se posebice nalazi u Uredbi nazvanoj Bruxelles II.a [59], ali nije u njoj definiran [60].

69. Iz navedene sudske prakse proizlazi da, kada se primjenjuju navedeni čimbenici određivanja prostora, načelno se zahtijeva stabilan boravak koji omogućuje da se utvrde bliske veze sa zemljom i da je Sud sastavio popis kriterija ocjenjivanja samo za potrebe primjene predmetnih uredbi. Budući da je zakonodavac Unije predvidio te čimbenike kako bi prekograničnu situaciju mogao povezati s jednom ili drugom državom članicom, na temelju zakona na snazi i na temelju nadležnog suda, predmetne presude, kao što su presude koje se odnose na direktive 83/182 i 83/183, donesene su u kontekstu koji se razlikuje od konteksta ovog predmeta jer se on bavi pitanjem treba li ili ne treba sukladno pravu Unije oporezivati vlasništvo koje dolazi iz treće zemlje.

70. Prema tome, po mojem mišljenju, treba dati definiciju pojma „uobičajeno boravište” koja će biti posebno prilagođena odredbama Uredbe br. 1186/2009 čiji se tumačenje traži.

3. *Definicija pojma „uobičajeno boravište” specifična za Uredbu br. 1186/2009*

71. Najprije podsjećam da je Komisija u svojem prvotnom prijedlogu onoga što će postati Uredbom br. 918/83 [61] željela definirati pojam „uobičajeno boravište” za potrebe primjene tog nacrta uredbe, u članku 4., koji je u bitnome sličan članku 3. Uredbe br. 1186/2009. Definicija tog pojma, koja nije zadržana u konačnoj verziji Uredbe br. 918/83, glasila je kako slijedi: „mjesto u kojem osoba uobičajeno boravi, to jest, mjesto u kojem određeno vrijeme neprekidno boravi zbog osobnih ili poslovnih veza koje upućuju na bliske veze između osobe i mjesta u kojem boravi”.

72. U okviru ovog predmeta Komisija smatra da na drugo prethodno pitanje treba odgovoriti da „za potrebe primjene članka 3. Uredbe br. 1186/2009, uobičajeno boravište u načelu je mjesto u kojem dotična osoba stvarno boravi veći dio godine”. Pritom predlaže uporabu podredne metode u slučajevima kada glavne osobne veze dotičnu osobu vežu uz državu članicu.

73. Što se mene tiče, smatram da odgovor na to pitanje mora sadržavati definiciju pojma „uobičajeno boravište” u smislu Uredbe br. 1186/2009 koja neće vrijediti samo za njezin članak 3. već za sve odredbe navedene uredbe koje kao kriterij sadržavaju predmetni pojam [62].

74. Uostalom, smatram da, kako bi se moglo smatrati da je fizička osoba uspostavila „uobičajeno boravište” u trećoj zemlji, uvjet mora biti dostatno vrijeme boravka [63] i da valja primijeniti kriterij proporcionalnosti (ili omjera), kao što predlaže Komisija. Čini mi se nužnim da je dotična osoba u toj zemlji živjela barem većinu vremena u relevantnom razdoblju ako već nije isključivo tamo živjela. Taj vremenski, matematički i objektivni kriterij ima tu prednost da ne zahtijeva uspostavljanje ravnoteže

58 — Za pojam „boravište”, čija se definicija nalazi u članku 1. točki (h) Uredbe br. 1408/71, vidjeti presudu Swaddling (C-90/97, EU:C:1999:96, t. 29. i 30.), a za pojam plaćene djelatnosti koja se „uobičajeno” obavlja u državi članici, koji se posebice nalazi u članku 14. i sljedećima navedene uredbe, vidjeti presudu Banks i dr. (C-178/97, EU:C:2000:169, t. 25. i sljedeće.).

59 — Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (SL L 338, str 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133.), na temelju koje uobičajeno boravište supružnika i uobičajeno boravište djeteta služe kao temelj za određivanje sudske nadležnosti.

60 — Za pojam „uobičajeno boravište” djeteta u smislu Uredbe Bruxelles II.a, vidjeti prije svega presude A (C-523/07, EU:C:2009:225, t. 37. i sljedeće) i Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, t. 44. i sljedeće).

61 — Gore navedeni prijedlog [COM(79) 104 *final*].

62 — Vidjeti točku 28. ovog mišljenja.

63 — Također, gore navedena preporuka Vijeća za carinsku suradnju za odobravanje oslobođenja od carina za pokretnine uvezene prilikom prijenosa boravišta sadržavala je zahtjev: „kada je riječ o osobi koja se vraća u zemlju uvoza, *trajanje boravka u inozemstvu mora biti dostatno*” (moje isticanje).

između različitih činjeničnih elemenata, koji katkad sadržavaju subjektivna razmatranja koja, s jedne strane, može biti u praksi kompliciranо odnosno neprikladno detaljno nabrajati – kako je predložila nizozemska vlada – i, s druge strane, previše složeno za nacionalni sud odvagivati u svakom zasebnom slučaju.

75. S druge strane, ne smatram da kao jedino referentno razdoblje treba uzeti „godinu" s obzirom na to da je kalendarska godina, po mojem mišljenju, orijentir koji je svakako značajan u području poreza, u smislu uobičajenog orijentira za računovodstvenu ili poreznu godinu, ali nije toliko prikladna u području carina, osobito ne da bi se odredilo može li se osobi odobriti oslobođenje od carina. Po mojem mišljenju, bilo bi nelogično da se zemlja u kojoj se nalazi „uobičajeno boravište" osobe u smislu Uredbe br. 1186/2009 mijenja ovisno o godini ili da čak ovisi o godišnjem prosjeku. U tom mi se pogledu odlučujućim čini ukupno razdoblje u kojem je boravila u trećoj zemlji prije nego što je osobno vlasništvo uvezla na carinsko područje Unije. Međutim, konkretan rezultat može se u potpunosti razlikovati, ovisno o tome je li uobičajeno boravište utvrđeno na temelju godišnje analize ili s obzirom na cijelo relevantno razdoblje [64].

76. Osim toga, smatram da nije prikladno, pa čak ni nužno, dati glavnu definiciju, a podredno predložiti drugo rješenje, osobito kada je teško odrediti u kojoj je zemlji dotična osoba boravila veći dio razmatranog razdoblja.

77. Naime, mogućnost da se uvede alternativni kriterij, bez ikakve utemeljenosti u Uredbi br. 1186/2009, a koji bi ovisio o činjenici da dotična osoba ima glavne osobne veze u državi članici, mogla bi dovesti do rezultata suprotnoga onome koji se postiže vremenskim kriterijem koji ja predlažem. Do toga bi osobito došlo u ovom slučaju [65]. Osim toga, ovim bi se kriterijem velikim dijelom lišilo korisnog učinka oslobođenje iz članka 3. i sljedećih navedene uredbe s obzirom na to da se građanima Unije koji trajno borave u trećoj zemlji zbog posla, a koji su svoju obitelj ostavili u državi članici iz koje dolaze, često ne bi odobrila ova korisna povlastica.

78. Uostalom, predviđanje podrednog kriterija čini mi se neopravdanim s obzirom na uobičajene propise koji se s jedne strane odnose na međuodnos svakog načela i njegove iznimke, a s druge strane na teret dokaza. Naime, jasno je da osoba koja želi da joj se odobri izuzeće od načela oporezivanja, što predstavlja oslobođenje od carina [66], mora podnijeti dokaz o svim činjeničnim elementima na koje se u tom smislu poziva [67]. Osim toga, nacionalni sud morat će primijeniti kriterije koje će Sud odrediti s obzirom na činjenične podatke spora u kojem odlučuje i eventualno odbiti zahtjev za oslobođenje od carine ako postoji izvjesna sumnja u to da je uobičajeno boravište te osobe stvarno u trećoj zemlji. Ako je na dotičnoj osobi teret dokazivanja da ima pravo na predmetno oslobođenje, tada se osobito smanjuju mogućnosti zlouporabe ove carinske povlastice.

79. U tom ću pogledu primijetiti da je, kao što Komisija to ističe, moguća opasnost od zlouporabe sustava oslobođenja od carina iz članka 3. Uredbe br. 1186/2009, do koje može doći prije svega zbog preopširnog shvaćanja pojma „uobičajeno boravište", ograničena načelno nizom kumulativnih uvjeta koji se navode u člancima od 4. do 11. navedene uredbe. Budući da ti uvjeti jasno definiraju mogućnosti korištenja navedenog sustava, po mojem mišljenju nema potrebe dodavati zahtjeve kakve predlaže nizozemska vlada.

64 — Na primjer, ako je osoba u razdoblju od pet godina prve četiri godine više boravila u trećoj zemlji, ali posljednju godinu više u državi članici, to bi moglo dovesti do zaključka da je, prema godišnjoj analizi, njezino uobičajeno boravište bilo na području Unije s obzirom na zadnju godinu, tako da bi joj bilo odbijeno oslobođenje od carine iako je dotična osoba u tom razdoblju većinu vremena živjela izvan Unije.

65 — U slučaju osobe X nesporno je da je sporno razdoblje trajalo od 1. ožujka 2008. do 1. kolovoza 2011. i da je izvan Katara provela samo 281 dan, odnosno manje od jedne od te tri i pol godine. Prema tome, u navedenoj je trećoj zemlji boravila većinu vremena i u njoj se, po mojem mišljenju, nalazi njezino „uobičajeno boravište". S druge strane, kada bi se kao kriterij odabralo mjesto u kojem prevladavaju osobne veze dotične osobe, tada bi kao mjesto uobičajenog boravka bila određena Nizozemska.

66 — Vidjeti točku 41. i sljedeće ovog mišljenja.

67 — U članku 126. Uredbe br. 1186/2009 izričito je navedeno da „[k]ada [ona] predviđa da odobravanje oslobođenja podliježe ispunjavanju određenih uvjeta, dotična osoba nadležnim tijelima podnosi odgovarajuće dokaze da su ti uvjeti ispunjeni".

80. Na kraju, želim naglasiti da mi se čini bitnim, s obzirom na to da se zakonodavac namjerno odlučio za jednostavno rješenje odabravši da ne definira točno pojam uobičajenog boravišta u smislu Uredbe br. 918/83, a zatim Uredbe br. 1186/2009, ne odabrati definiciju tog pojma koja bi bila pretjerano složena u okviru traženog tumačenja u ovom predmetu.

81. Posljedično, preporučujem da se na drugo pitanje odgovori da za određenje uobičajenog boravišta fizičke osobe u smislu Uredbe br. 1186/2009 nacionalni sud koji odlučuje u glavnom postupku mora uzeti u obzir sve činjenične elemente koji omogućuju da se utvrdi mjesto u kojem je ta osoba stvarno boravila veći dio relevantnog razdoblja, odnosno razdoblja u kojem je dotična osoba djelomično boravila u jednoj trećoj zemlji ili više njih.

V – **Zaključak**

82. Uzimajući u obzir prethodna razmatranja, predlažem Sudu da na prethodna pitanja koja je postavio Hoge Raad der Nederlanden (Vrhovni sud Nizozemske) odgovori na sljedeći način:

1. Odredbe Uredbe Vijeća (EZ) br. 1186/2009 od 16. studenoga 2009. o uspostavi sustava oslobođenja od carina u Zajednici valja tumačiti na način da je isključeno da fizička osoba istodobno ima „uobičajeno boravište” u državi članici i u trećoj zemlji, osobito za potrebe primjene oslobođenja od uvoznih carina iz članka 3. te uredbe.

2. U istom okviru „uobičajeno boravište” fizičke osobe mora se odrediti uzimajući u obzir sve činjenične elemente na temelju kojih se može odrediti mjesto u kojem je ta osoba stvarno boravila veći dio relevantnog razdoblja.